ISSN: 2717-3216 *Volume 13, Issue 1 (2026), 91-106* `https://www.ijfpjournal.ir/

Iranian Journal of Family Psychology

Research Article

https://doi.org/10.22034/ijfp.2026.2074746.1461

Investigating the Emotional Consequences of the Phenomenon of Pet Ownership in Iranian Families

Vajiheh Karimi[1*], Sahar Nazari[2]

1. Assistant Professor, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Payam Noor University, Tehran, Iran.
2. Master of Science in Educational Psychology, Payam Noor University, Tehran, Iran.

Article Info.

Received: 15 Oct 2025

Revised: 20 Feb 2026

Accepted: 10 Mar 2026

Published:20 May 2026

Keywords:

Emotional Consequences,

Pet,

Emotions,

Iranian families

Abstract

Abstract

The present study aims to Analyses the emotional consequences of the phenomenon of pet ownership, with a particular focus on dogs and cats in Iranian Families. The present study is applied in terms of purpose and was conducted within a qualitative approach grounded in lived experience, using Diekelmann's interpretive phenomenological method. Sampling was conducted based on four predefined criteria, using purposive chain sampling. Data were collected through semi-structured interviews. The interviews continued until data saturation was achieved, with 20 participants. To ensure the validity of the data collection, expert review was used. The trustworthiness of the findings was established through concurrent data analysis, constant comparison, ongoing review of data, and peer auditing. Data were analyzed using thematic analysis. The analysis of manifest and latent content revealed a four-faceted perspective for positive emotional outcomes among participants, including creating a sense of usefulness, increasing resilience, satisfaction with personal life, and creating healthy habits. Moreover, inappropriate emotional outcomes were identified and extracted in eight components, such as insecure attachment style, reduced interpersonal communication and social skills, the formation of interspecies families and their impact on family emotional well-being, weakened religious beliefs, economic and financial consequences, the erosion of social capital, and implications for overall health. Based on the findings, living with pets can strengthen resilience and play a facilitating role in coping with emotional stress at certain stages of life; but because of deep and undesirable consequences on attachment style, family interactions, interpersonal communication, and social skills, it is suggested that this cohabitation be limited. Furthermore, some inappropriate non-emotional consequences such as current costs, transmission of diseases, and the erosion of social capital were inexcusable.

***Corresponding author**
Email: vajihehkarimi@pnu.ac.ir

How to Cite:
Karimi, V., Nazari, S. (2026). Investigating the Emotional Consequences of the Phenomenon of Pet Ownership in Iranian Families. *Iranian Journal of Family Psychology. 13*(1), 91-106.
https://doi.org/10.22034/ijfp.2026.2074746.1461

©The Author(s). Published by Family Psychology Association of Iran.
This article is an open access article licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

ISSN: 2717-3216 https://www.ijfpjournal.ir/

روانشناسی خانواده

دوره سیزدهم، شماره ۱، بهار ۱۴۰۵

مقاله پژوهشی

واکاوی پیامدهای عاطفی پدیده نگهداری از حیوانات خانگی در خانواده‌های ایرانی

وجیهه کریمی[1*]، سحر نظری[2]

۱. استادیار گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

۲. کارشناس ارشد روانشناسی تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

اطلاعات مقاله

دریافت: ۱۴۰۴/۰۷/۲۳

بازنگری: ۱۴۰۴/۱۲/۰۱

پذیرش: ۱۴۰۴/۱۲/۱۹

انتشار: ۱۴۰۵/۰۲/۳۰

کلیدواژه‌ها:

پیامدهای عاطفی،

حیوان خانگی،

عواطف،

خانواده ایرانی

چکیده

مطالعه حاضر باهدف واکاوی پیامدهای عاطفی پدیده نگهداری از حیوانات خانگی (به طور موردی سگ و گربه) در خانواده‌های ایرانی انجام گرفت. پژوهش حاضر از حیث هدف کاربردی بوده و در چارچوب رویکرد کیفی مبتنی بر تجربه زیسته، با استفاده از روش پدیدارشناسی تفسیری دیکلمن انجام گرفت. نمونه‌گیری با درنظرگرفتن معیارهای چهارگانه و با روش هدفمند انجام گرفت. جهت جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته حضوری استفاده شد و مصاحبه تا اشباع نظری داده‌ها با ۲۰ نفر ادامه یافت. جهت حصول اطمینان از روایی ابزار از نظرات اساتید و جهت تأیید اعتمادپذیری یافته‌ها از تحلیل همزمان، مقایسه و بازبینی مستمر داده‌ها و بررسی توسط همکار استفاده شد. داده‌ها با روش تحلیل مضمون، تحلیل گردید. واکاوی محتوای پنهان و آشکار نشانگر نگاهی چهار مؤلفه‌ای مبتنی بر پیامدهای مثبت عاطفی شامل: ایجاد احساس سودمندی، افزایش تاب‌آوری، رضایت از زندگی فردی و ایجاد عادت‌های سالم در بین مشارکت‌کنندگان بود. همچنین پیامدهای نامطلوب عاطفی در ۸ مؤلفهٔ: سبک دلبستگی ناایمن، کاهش ارتباطات و مهارت‌های اجتماعی، شکل‌گیری خانواده بین‌گونه‌ای و تأثیر بر سلامت عاطفی خانواده، تضعیف باورهای مذهبی، تبعات اقتصادی و مالی، تضعیف سرمایه اجتماعی و تأثیر بر سلامت شناسایی و استخراج گردید. بر اساس یافته‌ها همزیستی با حیوان‌خانگی می‌تواند تاب‌آوری را تقویت کرده و در مراحلی از زندگی نقشی تسهیل‌گر در غلبه بر تنش‌های عاطفی داشته باشد؛ ولی به دلیل پیامدهای عمیق و نامطلوب عاطفی بر سبک دلبستگی، تعاملات خانوادگی، ارتباطات بین‌فردی و مهارت‌های اجتماعی، پیشنهاد می‌شود این همزیستی محدود گردد. همچنین برخی پیامدهای نامطلوب غیر عاطفی از قبیل هزینه‌های اقتصادی، انتقال بیماری‌ها و تضعیف سرمایه اجتماعی غیرقابل‌اغماض تبیین شد.

***نویسنده مسئول:**

پست الکترونیکی: vajihehkarimi@pnu.ac.ir

استناد به این مقاله:

کریمی ، وجیهه، نظری ،سحر. (۱۴۰۵). واکاوی پیامدهای عاطفی پدیده نگهداری از حیوانات خانگی در خانواده‌های ایرانی. *روانشناسی خانواده*، ۱۳ (۱)، ۱۰۶-۹۱.

مقدمه

در سال‌های اخیر تمایل فزاینده به نگه‌داری حیوانات خانگی به‌ویژه در بستر زندگی خانوادگی، به یکی از پدیده‌های نوظهور اجتماعی مبدل شده است؛ پدیده‌ای که فراتر از کارکردهای سنتی، به‌تدریج نقش جایگزین عاطفی را در روابط خانوادگی ایفا می‌کند. نگهداری از حیوانات که در آغاز هم‌زیستی انسان و حیوان عمدتاً با اهداف اقتصادی، بهره‌گیری از توانمندی‌های حیوان در انجام امور روزمره یا مشارکت در فعالیت‌های رقابتی شکل گرفته بود، در ادامه با تغییر در نظام ارزش‌ها به حوزه‌هایی نظیر سرگرمی، همدمی و حتی عضویت نمادین در خانواده گسترش یافت، این روند از دهه ۱۹۶۰ و با طرح مباحثی همچون حیوان‌درمانی و تأکید بر نقش حیوانات در ارتقای سلامت انسان، تقویت گردید و توسط نهادهای حرفه‌ای مثل انجمن‌های ملی سلامت نیز موردحمایت قرار گرفت (Hart et al., 2018)؛ ولی پس از مدتی این تحول، ماهیتی عمیق‌تر یافته و حیوانات خانگی نه‌تنها به‌عنوان منبعی برای سرگرمی بلکه به‌عنوان حامیان عاطفی و در برخی موارد به‌عنوان جایگزینی برای روابط عاطفی درون خانوادگی مطرح شدند. الگوی نگهداری حیوانات که تا مدت‌ها در دو گروه متعارف شامل گربه، سگ، ماهیان آکواریومی، پرندگان و نامتعارف از جمله لاک پشت، خرگوش، موش، همستر، جوجه‌تیغی، میمون و غیره صورت می‌گرفت، در سال‌های اخیر با تغییراتی جای خود را به هم‌زیستی با حیوانات خانگی داده است (Warwick et al., 2024). پدیده نگهداری از حیوانات خانگی یا پت[1] منتسب به تمام حیواناتی است که به‌عنوان همدم در منزل نگهداری می‌شوند؛ این حیوانات با دست‌کاری‌های ژنتیکی و تغییر در ظاهر جذاب‌تر شده، مصرف خوراکی ندارند و خدماتی از جمله حفاظت، سرگرمی، همدم، دوست و یا عضو را در خانواده ارائه می‌دهند (Bagheri et al. 2022). شیوع بیشتر این پدیده به دنبال کم‌رنگ‌شدن نقش نهاد خانواده به‌عنوان کانون اصلی تنظیم و شکل‌دهی عواطف بنیادین، تحول ساختار خانواده از گونه گسترده به هسته‌ای، کاهش فرزندآوری، افزایش مشغله والدین و غیره که باعث محدودشدن تعاملات عمیق عاطفی درون خانواده شده، بوده است. هم‌زمان فردگرایی و اولویت یافتن نیازهای شخصی در جوامع مدرن، به همراه فشارهای اقتصادی، مهاجرت و تغییرات مداوم در سبک زندگی، ثبات و انسجام خانواده را تقلیل داده است. نتیجه این دگرگونی احساس تنهایی فزاینده و بی‌پاسخ ماندن نیاز طبیعی و ذاتی به همدم امن در خانواده بوده است. در پاسخ به این خلأ عاطفی، فراگیری هم زیستی با حیوانات خانگی به‌عنوان یک راه‌حل جایگزین در ایران به چشم می‌خورد. این گسترش که توسط پویش‌های رسانه‌ای و سرمایه‌گذاری‌های هدفمند نهادهای ذی‌نفع به‌شدت تقویت شده، عواطف انسانی را با تغییراتی بنیادین مواجه ساخته است (Bayati, 2021). تغییر در عواطف، کسب دانش، نگرش و ارزش‌های تازه، بهبود یا کاهش مهارت‌ها و دگرگونی‌های رفتاری از جمله پیامدهایی است که پس از تغییرات و بروز پدیده‌های جدید رخ می‌دهند؛ ولی تغییر در عواطف به‌عنوان بنیادی‌ترین مقوله در نظام پویای شخصیت انسان از اهمیت بیشتری برخوردار است؛ زیرا تغییر در عواطف بر چگونگی برقراری ارتباطات، رشد، تحول اخلاقی، روابط اجتماعی، شکل‌گیری هویت و مفهوم خود تأثیر دارد (Lotfabadi., 2015). این تغییر می‌تواند پیامدهای مثبت یا منفی عاطفی را به همراه داشته باشد؛ پیامدهای منفی دربرگیرنده حالات خلقی اجتنابی از قبیل خشم، غم، ترس، تنفر، اضطراب و احساس گناه بوده که معمولاً با کاهش انگیزش، افت تمرکز و گرایش به اجتناب از موقعیت‌ها همراه‌اند؛ در مقابل، پیامدهای مثبت طیف گسترده‌ای از حالات هیجانی از جمله شادی، علاقه، امید، اعتمادبه‌نفس و احساس توانمندی را در برمی‌گیرد که منجر به افزایش درگیری فعال، تمرکز شناختی، انرژی روانی و اشتغال لذت‌بخش در فعالیت‌ها می‌شود (Carpenter & Roberts, 2025; Wang et al., 2025). بر اساس شواهد پژوهشی، هیجانات منفی می‌توانند پیامدهای نامطلوب‌تری برای فرد به همراه داشته و احتمال بروز رفتارهای پرخطر را افزایش دهند؛ به‌گونه‌ای که این حالات هیجانی با کاهش خودکنترلی و افزایش گرایش به رفتارهای مخاطره‌آمیز همراه‌اند. افزون بر این، یافته‌ها نشان می‌دهد که عواطف منفی می‌توانند تأثیرات قابل‌توجهی بر سلامت جسمی و روانی داشته باشند و از طریق فعال‌سازی مزمن پاسخ‌های استرس، عملکرد سیستم قلبی–عروقی و فرایند گردش خون را نیز تحت تأثیر قرار دهند (Shimbo et al., 2024;

[1].Pet

(Contrada, 2025) آثار و پیامدهای بهداشتی، اجتماعی و عاطفی استفاده از حیوان خانگی در مطالعات برخی پژوهشگران مورد بررسی قرار گرفته است؛ در پژوهشی یافته‌ها نشان داد که دلبستگی بیش از حد به حیوانات خانگی می‌تواند با پیامدهای منفی روان‌شناختی همراه باشد؛ افرادی که دلبستگی بسیار قوی به سگ خود دارند، سطوح پایین‌تری از سلامت روان را گزارش می‌کنند که این امر تا حدی با سبک دلبستگی ناایمن در روابط انسانی تبیین می‌شود (Northrope et al., 2024). در مطالعه‌ی دیگری یافته‌ها نشان داد افرادی که بدون حیوان خانگی زندگی می‌کنند، به طور معنی‌داری شادکامی، سلامت روانی و مهارت‌های ارتباطی بیشتری نسبت به افرادی که با حیوان خانگی زندگی می‌کنند، دارا هستند (Asgari Germi et al. 2020). همچنین، یک مرور نظام‌مند گسترده نشان داده است که نگهداری از حیوانات خانگی می‌تواند با پیامدهایی نظیر افزایش استرس، اضطراب، افسردگی، بار مراقبتی، هزینه‌های ادراک‌شده و حتی کاهش رضایت از زندگی همراه باشد (Zoanetti et al., 2024). تحقیق دیگری نشان داد بازی‌درمانی به کمک حیوان خانگی بر اساس دو محتوای آموزشی بر کاهش اختلالات رفتاری کودکان دبستانی مؤثر است (Siavashi et al., 2021). برخی این پدیده را از بعد جامعه‌شناختی بررسی کرده و دریافتند تضعیف سرمایه اجتماعی، تضعیف شرایط اقتصادی و آینده مالی، تقلیل باورها و اعتقادات مذهبی، شکل‌گیری خانواده بین‌گونه‌ای از عمده‌ترین پیامدهای اجتماعی نامطلوب نگهداری نوپدید از حیوانات خانگی هستند؛ ولی این پدیده را پاسخی مناسب به‌تنهایی، پرکردن اوقات فراغت، افزایش عشق و شادمانی در کوتاه‌مدت بیان داشتند (Bagheri et al., 2022). در مطالعه‌ای دیگر پیامدهای گرایش به سگ گردانی در سنجه جرم‌شناسی مطالعه شد و با اشاره به بروز مشکلاتی از قبیل: اضطراب و دلهره خصوصاً در کودکان، سلب آسایش و آرامش همسایگان به‌ویژه در آپارتمان، تحمیل هزینه‌های اقتصادی، آلوده‌سازی و مشکلات بهداشتی در اماکن و معابر عمومی، تسری و انتقال بیماری‌های مشترک انسان و حیوان، تغییر تدریجی سبک زندگی ایرانی‌اسلامی و جایگزینی روابط انسانی با روابط انسان - حیوان، وجود خلأ قانونی در صیانت از حقوق عامه و ضرورت الحاق چهار ماده‌واحده دراین‌خصوص مطرح گردید (Bayati, 2021). عقیم‌سازی حیوانات خانگی و ولگرد از بعد اخلاقی نیز بررسی گردید و توجه بیشتر به آسیب‌های آن برای حیوانات و تغییر در سبک زندگی مورد تأکید قرار گرفت(karimiyan, 2023) . همچنین پژوهشگران دیگری به این نتیجه دست یافتند که میزان دانش و عملکرد صاحبان حیوانات خانگی دررابطه‌با بیمارهای انگلی مشترک در سطح نامطلوب قرار دارد و لازم است آموزش‌های جامعی به آنها ارائه شود (Sadeghi dehkordi et al., 2023). طی یک تحقیق در حوزه سلامت نیز نگرش صاحبان سگ خانگی نسبت به سگ‌های ولگرد ارزیابی شد؛ این افراد نگرش مثبتی نسبت به سگ‌های ولگرد داشته، به تغذیه یا مراقبت از آنها می‌پردازند و منجر به برهم‌زدن اکوسیستم می‌شوند (Raisi Ardali et al., 2024). محققی دیگر با بررسی تأثیر سگ بر ورزش‌کردن و سلامت روان دریافتند که راه‌رفتن با سگ باعث تشویق به ورزش می‌شود؛ ولی بین سلامت‌روان صاحبان سگ و افراد بدون سگ تفاوتی وجود نداشت و در حد متوسط بود (Toth et al., 2023). همچنین در پژوهش دیگری نقش حیوانات خانگی بر سلامت روان و معنوی مثبت ارزیابی شد (Kateryna et al., 2023). پدیده حضور حیوان خانگی در منزل از منظر برخی محققان، پیامدی نامطلوب تبیین شده و بیان کردند حضور حیوانات خانگی در منزل می‌تواند نهاد خانواده و ساختارهای فرهنگی اجتماعی جامعه را با تغییرات پرشتابی روبرو کند. کما اینکه در بسیاری از خانواده‌های صاحب پت تغذیه، نگهداری، بهداشت و آموزش حیوان از جمله اهداف اعضاء خانواده در زمان‌های فراغت گردیده، آنها خود را والدین حیوان‌خانگی قلمداد می‌کنند و یا حتی در برقراری ارتباط عاطفی آنها را مقدم بر همسر و فرزندشان می‌دانند (Asgari Germi, 2020).

مرور پیشینه پژوهش نشانگر آن است که گرچه بررسی در زمینه آثار و پیامدهای نگهداری از حیوان خانگی در مقاطعی کانون توجه برخی مطالعات بوده است، این مطالعات عمدتاً بر پیامدهای نامطلوب بهداشتی، انتقال بیماری‌ها و یا پیامدهای اجتماعی آن متمرکز بوده‌اند و کمتر به ابعاد عاطفی این پدیده در بستر خانواده پرداخته‌اند. در حالی‌که نگهداری از حیوانات خانگی، به‌ویژه در فضای خصوصی خانه، صرفاً یک کنش فردی نیست؛ بلکه می‌تواند به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم بر کیفیت تعاملات عاطفی میان

اعضای خانواده اثرگذار بوده و به‌عنوان پدیده‌ای درهم‌تنیده با نظام روابط، نقش‌ها و الگوهای تعاملی خانواده محسوب شود. به بیان دیگر، ورود حیوان خانگی به فضای زیسته خانواده، نه‌تنها یک عنصر جدید به محیط فیزیکی خانه می‌افزاید، بلکه می‌تواند به بازتعریف مرزهای عاطفی، الگوهای دلبستگی و توزیع توجه و حمایت هیجانی میان اعضای خانواده منجر شود. طبق بررسی پژوهشگر، در زمینه پیامدهای عاطفی این پدیده در چارچوب روابط درون خانوادگی، به‌ویژه با تمرکز بر تجربه زیسته اعضای خانواده، مطالعه‌ای جامع و عمیق انجام نگرفته است. باتوجه‌به نقش اساسی خانواده به‌عنوان نخستین بستر شکل‌گیری، تنظیم و بازتولید عواطف، بررسی این دگرگونی‌های هیجانی و بازتاب آن‌ها در نظام روابط خانوادگی، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. زیرا جایگزینی تدریجی بخشی از ارتباطات انسانی با پیوندهای عاطفی با حیوانات، اگرچه می‌تواند به ارضای برخی نیازهای هیجانی و کاهش احساس تنهایی منجر شود، اما هم‌زمان ممکن است با پیامدهایی نظیر کاهش کیفیت تعاملات بین‌فردی، جابه‌جایی کانون دلبستگی و بروز تعارضات عاطفی در درون خانواده همراه باشد که نیازمند واکاوی علمی است. ازاین‌رو، در پژوهش حاضر واکاوی پیامدهای مثبت و منفی عاطفی پدیده نگهداری از حیوانات خانگی (سگ و گربه) با تأکید بر بستر خانواده و تجربه زیسته اعضای آن، به‌عنوان هدف اصلی مطالعه قرار گرفته است.

روش

این پژوهش با رویکرد کیفی و روش پدیدارشناسی تفسیری[۲] دیکلمن[۳] انجام شد و از منظر هدف، کاربردی است. پدیدارشناسی تفسیری، رویکردی است که به‌منظور کشف چگونگی درک افراد از تجارب شخصی‌شان و معنایی که به آن‌ها می‌دهند، انجام می‌گیرد و پژوهشگر در این فرایند نه‌تنها توصیف‌کننده، بلکه مفسر یا تحلیل‌گر معنایی است(Smith et al., 2009). روش دیکلمن ماهیتی روش‌شناختی داشته و هدف آن تولید مضامین معنادار و قابل‌گزارش از تجارب زیسته است در این روش می‌توان از تحلیل مضمون به‌عنوان ابزار استفاده کرد (Smith et al., 2009). مشارکت‌کنندگان در پژوهش با روش نمونه‌گیری هدفمند از بین صاحبان حیوانات خانگی سگ و گربه در شهر اصفهان که از خدمات کلینیک‌های مراقبت از حیوانات خانگی استفاده می‌کردند، انتخاب شدند. به‌منظور اطمینان از تجارب مصاحبه‌شوندگان نسبت به حیوان خانگی، معیارهایی در گزینش مشارکت‌کنندگان در نظر گرفته شد؛ این افراد باید در کنار خانواده زندگی کنند، دارای ۱۸ سال سن یا بیشتر بوده و حداقل دو سال با حیوان خانگی سگ یا گربه در یک منزل زندگی کرده باشند. همچنین حیوانشان مراقبت‌های کلینیک‌های حیوانات خانگی را دریافت کند. عدم تمایل به گفتگو در زمینه پیامدهای عاطفی، عدم تمایل به مصاحبه و بی‌اعتمادی نسبت به نتایج پژوهش به‌عنوان معیار خروج تعیین گردید. مصاحبه‌شوندگان شامل ۲۰ نفر بوده و مصاحبه عمیق نیمه‌ساختاریافته تا اشباع نظری داده‌ها به‌صورت حضوری و در کلینیک‌های مراقبتی به مدت ۴۵-۷۰ دقیقه انجام گرفت. در مصاحبه دو سؤال کلی پیرامون پیامدهای مثبت و منفی عاطفی مطرح می‌شد؛ ولی در ادامه گفتگو پرسش‌های بعدی طوری طراحی می‌گردید که اهداف پژوهش را پوشش داده و جزئیات بیان شود. پژوهشگران سعی کرد از سؤالات کاوشی، از قبیل: «می‌توانید برایم یک مثال بزنید؟ آیا منظورت این است که... چگونه... و....» در طول مصاحبه استفاده کردند. به‌منظور رعایت ملاحظات اخلاقی، مشارکت‌کنندگان قبل از اجرای مصاحبه با اهداف پژوهش به زبان ساده آگاه شده و جهت ضبط صدا از آنها اجازه گرفته شد. همچنین به آنها اطمینان داده شد که یافته‌ها بدون ذکر نام یا مشخصات و فقط با ذکر کد یا شناسه بیان خواهد شد. جهت حصول اطمینان از روایی ابزار از نظرات اساتید و جهت تأیید اعتمادپذیری یافته‌ها[۴] از تحلیل هم‌زمان[۵]، مقایسه و بازبینی مستمر داده‌ها[۶] و بررسی توسط همکار[۷] استفاده شد. منظور از اعتمادپذیری یافته‌ها، درجهٔ اطمینان پژوهشگر و

---

[2].Interpretative Phenomenological Analysis
[3].Diekelmann
[4].Trustworthiness of Findings
[5].Concurrent Analysis
[6] Constant Comparison and Continuous Review of Data
[7].Peer Checking

خوانندگان از دقت، صحت و واقع‌گرایی نتایج پژوهش کیفی بوده و سازگاری یافته‌ها با واقعیت تجربیات، ثبات یافته‌ها، بی‌طرفی پژوهشگر و امکان کاربرد نتایج را در بسترهای مشابه نشان می‌دهد(Denzin & Lincoln, 2011). به این منظور، متن مصاحبه‌ها هم‌زمان مورد تحلیل و کدگذاری قرار می‌گرفت تا در صورت وجود ابهام بتوان مجدداً با مصاحبه‌شونده ارتباط برقرار کرد. همچنین در راستای دقت کدگذاری و تفسیر، داده‌ها توسط پژوهشگر همکار نیز کدگذاری می‌شد و توافق بین کدگذارها برابر ۰/۸۳ و در حد مطلوب بود. پس از خلاصه‌سازی و دسته‌بندی کدهای اخذشده، تجزیه‌وتحلیل داده‌ها به روش تحلیل مضمون[8] انجام گرفت. این روش یکی از رایج‌ترین روش‌های تحلیل داده‌های کیفی است که به کمک آن داده‌های خام، به مفاهیم و الگوهای تفسیرپذیر تبدیل می‌گردند. در این راستا پژوهشگر در ابتدا متن مصاحبه‌ها را مکتوب کرده و کدهای معنی‌دار را شناسایی کرد. سپس از میان مجموعهٔ کدها، مضامین اولیه[9] یا پایه که نمایانگر کدهای اصلی بودند را استخراج نمود. سپس روابط بین کدها بررسی و مقوله‌های سازمان‌دهنده شناسایی شد. دسته‌هایی که توانستند پیرامون پدیده محوری جای گیرند، پیامدهای مثبت و پیامدهای منفی عاطفی را شکل دادند. این پیامدهای عاطفی عمدتاً مرتبط به صاحب حیوان و یا خانواده او بود؛ ولی اضافه بر پیامدهای مذکور، تحلیل مصاحبه‌ها گویای برخی پیامدهای منفی اجتماعی، فرهنگی و... نیز بود.

یافته‌ها

در بین مشارکت‌کنندگان، بیشترین فراوانی در خصوص جنسیت مربوط به زنان با فراوانی ۱۳ (۶۵درصد) بود. در خصوص تحصیلات می‌توان بیشترین فراوانی را به ترتیب به مدرک تحصیلی لیسانس (۸ نفر، ۴۰ درصد) و دیپلم (۵ نفر، ۲۵ درصد) اختصاص داد. همچنین شغل خانه‌دار با فراوانی۶ (۳۰ درصد) و شغل آزاد با فراوانی ۵ نفر(۲۵درصد) بیشترین فراوانی را دارا بودند. بیشترین فراوانی شاخصه سن مربوط به ۲۸-۳۸ سال بود که دارای فراوانی ۸ (۴۰ درصد) بود و کمترین فراوانی مربوط به ۵۸ و بالاتر (۱ نفر، ۵ درصد) بود.

داده‌های کیفی در سه مرحله تجزیه‌وتحلیل مصاحبه‌های مکتوب شده، تشریح و تفسیر مطالب درباره پیامدهای مثبت و منفی عاطفی پدیده و در نهایت تعیین مضامین پایه و استخراج کدهای سازمان‌دهنده مورد تحلیل قرار گرفت. در پاسخ به این سؤال که پدیده نگهداری از حیوانات خانگی (مطالعه موردی سگ و گربه) در خانواده‌های ایرانی دارای چه پیامدهای مثبت عاطفی است؟ کدهای متعددی به دست آمد که نمونه‌ای از آنها به همراه مضامین در جدول ۱ آورده شده است:

جدول ۱. پیامدهای مثبت عاطفی پدیده نگهداری از حیوانات خانگی در خانواده‌های ایرانی

نمونه‌ای از کدها ی معنی‌دار	مضامین پایه	مضامین سازمان‌دهنده
آدم احساس می‌کنه که واقعاً یه سودی داره واسه این دنیا (م ۸) حمایت از میشکا برای من یه افتخار معنوی یه حسی مثل اعتقاد و من افتخار می‌کنم به این کار (م۲)	احساس خودکارآمدی	احساس سودمندی
ترجیحم اینه که بچه‌هام با محبت‌کردن به حیوونا بزرگ بشن و محبت و خیرخواهی رو از این طریق از بچگی یاد بگیرن (م ۳) چون به نظر من این حیوونا واقعا بی‌پناهند به جز ما آدم‌ها پناه دیگه‌ای ندارند (م۸)	تقویت روحیه خیرخواهی	
پت انگار که یک بچه‌ای را آوردی در یک بازه زمانی داری ازش نگهداری می‌کنی ولی بزرگ نمی‌شه همیشه بچه است و این مسئولیت‌پذیری خیلی بزرگی می‌خواد (م ۱۲)	مسئولیت‌پذیری	
خیلی مسائل رو جبران می‌کنه مثل نبودن عزیزانت رو، جدا بودن از خانواده و یا رفقای نادرستی که وجود داره (م۶) مادرم فوت کرد برادر بزرگترم ازدواج کرده بود و من تونستم این شرایط را به کمک نانسی تحمل کنم (م۹)	غلبه بر تنش‌های شدید عاطفی مثل افسردگی، سوگ	افزایش تاب‌آوری
وقتی که فیدو هست حتی شبام که تنها توی خونم خیالم راحته آرامش دارم انگاری یه نفر کنارم هست (م۸) اینه که آدم تنها نیست یه همراه داره یکی هست که تنهاییشو بی‌منت پر می‌کنه (م ۶)	کمک به رفع تنهایی	

[8].Thematic Analysis
[9].Initial Themes

نمونه‌ای از کدها ی معنی‌دار	مضامین پایه	مضامین سازمان‌دهنده
وقتی حیوونای خونگی میان تمرکز شما رو می‌ذارن روی خودشون به خاطر همین استرس کم می‌شه، فکرایی که مرتب ذهن تولید می‌کنه کمتر می‌شه (م۴)	کاهش اضطراب	
وجود حیوون خونگی حال روحی کل خانواده رو تغییر میده سرگرمتون می‌کنه وقتی این نباشه خیلی فکرای مختلف می‌کنید فکرتون پخش می‌شه درگیر می‌شید به حاشیه می‌روید (م۵، م ۴، م۱۵).	پرکردن اوقات فراغت	رضایت از زندگی
انرژی که میشکا با اومدنش توی زندگی من جاری کرده با قاطعیت می‌تونم بگم با هیچ سفر و تراپی توی زندگیم وارد نشده و نمی‌شه (م ۲).		
یه حیوون خونگی تو خونه حال روحی کل خانواده رو تغییر میده عشق و محبت بهتون میده آرامش براتون میاره دغدغه رو از زندگیتون دور می‌کنه (م۵، م۹، م۷، م ۴).	داشتن حس خرسندی و رضایت	
بهت خیلی محبت می‌کنن بی‌دریغ یعنی اونا هم وظیفه خودشون می‌دونن که محبت‌های تو رو جواب بدم (م۸)	محبت دو طرفه بین انسان و حیوان	
این سگ مدام می‌پرید بغل دخترم از اون طرف می‌پرید بغل پسرم و مدام باهاشون بازی می‌کرد (م ۱۱)	بازی‌کردن و تحرک	ایجاد عادت‌های سالم
من مجبورم به خاطر اینکه اونو ببرم بیرون خودم هم ساعت بیشتری بیرون از خونه بگذرونم و باعث تحرک و فعالیت بیشتر من شده (م ۴) روزی ۲ تا سه بار دستشویی می‌بردیم حداقل نیم ساعت زمان می‌بردیم (م۱۱)	اجبار برای فعالیت بدنی و قدم‌زدن با حیوان	

بر اساس یافته‌های جدول ۱، یک نگاه چهار مؤلفه‌ای به پیامدهای مثبت عاطفی در بین مشارکت‌کنندگان وجود داشت که شامل احساس سودمندی، افزایش تاب‌آوری، رضایت از زندگی و ایجاد عادت‌های سالم بود؛ مؤلفه احساس سودمندی با مفاهیم پایه (احساس خودکارآمدی، اعتمادبه‌نفس و مفیدبودن، تقویت روحیه خیرخواهی، افزایش مسئولیت‌پذیری)؛ مؤلفه افزایش تاب‌آوری با مفاهیم اولیه (غلبه بر تنش‌های شدید عاطفی مثل افسردگی، سوگ، کمک به رفع تنهایی، کاهش اضطراب)؛ مؤلفه رضایت از زندگی فردی با مفاهیم پایه (پرکردن اوقات فراغت، داشتن حس خرسندی و رضایت، ابراز محبت دوطرفه بین انسان و حیوان) و در نهایت مؤلفه ایجاد عادت‌های سالم با زیر مؤلفه‌های (بازی‌کردن و تحرک، اجبار برای فعالیت بدنی و قدم‌زدن با حیوان) مطرح شدند. دراین‌بین مؤلفه‌ی افزایش تاب‌آوری با ۳۲ عبارت معنایی و ۳ مفهوم پایه، و حس خرسندی و رضایت با ۲۱ کد آزاد دارای بیشترین تکرار بودند.

سؤال دوم پژوهش پیامدهای منفی عاطفی پدیده حیوانات خانگی (سگ و گربه) را در خانواده‌های ایرانی مورد کنکاش قرارداد. یافته‌ها در جدول ۲ تلخیص گردیده است:

جدول ۲. پیامدهای منفی عاطفی پدیده نگهداری از حیوانات خانگی در خانواده‌های ایرانی

نمونه‌ای از کدهای معنی‌دار	مضامین پایه	مضامین سازمان‌دهنده
احساس می‌کردم از حیوون خونگی خوششون نمیاد به خصوص بعضیا که عقاید مسخره‌ای نسبت بهش دارند سعی می‌کردم خودم و سگم رو از این افراد دور نگه دارم (م۱۱)ترجیح میدم ارتباطاتم بیشتر با سگم باشه (م۳)	کاهش تعاملات مطلوب و لذت‌بخش میان‌فردی	
دایره دوستام خیلی کمتر شد چون می‌دیدم ی حیوون از بعضی دوستا چقدر می‌تونه بهتر و بزرگتر باشه و مهربون‌تر و از آدمها متنفرتر می‌شم (م۱) وقتی با سگ‌ها و دنیاشون آشنا شدم انتظارم از آدمها توی داشتن وفاداری و محبت خیلی بیشتر شده و روی ارتباطاتم خیلی تأثیر گذاشته و روابطم رو کمتر کردم با آدمهایی که در قبال دوستی و محبت یه چیزی می‌خوان (م۳)	مقایسه نابرابر و ایجاد احساس تنفر	
می‌دونید بعضی از افراد در اثر تنهایی سگ و گربه میارن پیش خودشون ولی بعد از یه مدت، همه را کنار می‌گذارند و تنهایی شون بیشتر میشه (م۱۳) تو رو مجبور می‌کنه که دیدگاه تو نسبت به آدم‌های دور و برت عوض کنی و تنهایی رو ترجیح بدی به آدم‌هایی که خیلی چند رو و چندلایه‌اند (م۴)	احساس تنهایی گسترده‌تر کاهش	
در حدی وابسته شدم که به‌مرور شوهرم حسودی می‌کرد و می‌گفت تو اینا از من و بچه‌ها بیشتر دوست		

نمونه‌ای از کدهای معنی‌دار	مضامین پایه	مضامین سازمان‌دهنده
داری (م۱۱) وقتی می‌بینم چقدر مهر و وفاداری و محبت توی این سگ‌ها زیاده ولی آدم‌ها حتی نزدیکان روابطم رو کمتر کردم. چون اونا در قبال محبت و دوستی یه چیزی می‌خوان (م ۳، م۸،م۱۰). حسی که دارم انگار دقیقاً یه تیکه‌ای از وجودمه (م۸)	صمیمیت‌های درون خانواده	
تو رو مجبور می‌کنه که دیدگاه تو نسبت به آدم‌های دور و برت عوض کنی و تنهایی رو ترجیح بدی به آدم‌هایی که خیلی چند رو و چندلایه‌اند (م۴) کارهای بدی که آدم‌ها می‌تونن بکنن تا یه نفر دلش بشکنه با حرفاشون رفتاراشون این بچه‌ها نمی‌کنن به هیچ عنوان هیچ بدی به شخص مقابلشون ندارن (م۱) با گربه‌ها بیشتر از همه آدم‌هایی که توی زندگیم بودن ارتباط قوی‌تری گرفتم (م۱۲).	تغییر نگرش‌های شخصی فرد نسبت به انسان‌ها	
وابستگی فوق العاده شدیدی داره و وصف نشدنی و اینکه قراره یه روز از دستش بدی خیلی ترسناکه (م۷، م۱۵) پتم جای خالی همه چیو برام پر می‌کنه. از دغدغه‌های من واقعاً همینه که یه اتفاقی برای پتم بیفته من واقعاً طاقت تحمل این مصیبت رو ندارم (م۲،م۱۸، م ۱۰)	وابستگی و دلبستگی عاطفی بین‌گونه‌ای	سبک دلبستگی ناایمن
هیچ یک از مصاحبه شوندگان در مورد ارتباط جنسی خود با پت صحبتی نکردند ولی معترف بودند که برخی از دوستانشان این کار را انجام می‌دهند (م۴، م۸، م ۱۷، م۱۲، م۲۰)	اختلالات جنسی و حیوان‌بازی	
این وابستگی واقعاً سخته چون خود من فکر می‌کنم اگه یه روزی بنجی نباشه واقعاً داغون بشم و حالم بد باشه تا مدت‌ها (م۱۴). نقطه ضعفی به جز ترس شدید از یه روزی نبودن و نداشتن اون‌ها وجود نداره (م۳، م۱۲). از دست دادنشون از دست دادن یه اولاد یه پدر مادر یه عزیز خیلی بدتره (م۱۹، م۶)	اضطراب ناشی از فقدان احتمالی	
وقتی سگم را از دست دادم از همه چیز و همه کس بدم می‌آمد و مدتها گریه و بی قرار می کردم (م۱۶، م۹) رفتنش ما رو دچار افسردگی کرد خونمون شکل غم داشت انگار یه بچه‌مو از دست داده بودم، هنوزم وقتی در مورد پتم صحبت می‌کنم حالم بد میشه (م۱۱) وقتی پتم رو از دست دادم دقیقاً همون غمی رو تجربه کردم که انگار بچم را از دست دادم(م۱۷،م۵)	سوگ دردناک و طولانی پس از مرگ حیوان	
این سگ یکی از اعضای خانواده ماست و نمی‌تونستیم به خاطر کسانی که تمایل به حیوان خانگی ندارند اونها را واگذار کنیم ولی می تونیم با همچین ادمهایی رابطه نداشته باشیم (م۱۱) شاید آدم‌های اطراف دست حیوانا خوششون نیاد و تو مجبور بشی که نتونی رفت و آمد داشته باشی و آدم‌هایی رو مجبور باشی از زندگی حذف کنی (م۳،م۶، م۱۸)	عدم سازش و انطباق با دیگران	کاهش ارتباطات و مهارت‌های اجتماعی
مثلاً وقتی توی پارک می‌خواستیم رد بشیم خیلیا می‌گفتن ببرش نجسه ولی دختر من می‌گفت فکر شما نجسه، نظرتون مسخرست (م۱۱) بعضیا که خیلی عقاید مسخره‌ای نسبت بهش دارند، نمی‌تونیم به خاطر کسانی که تمایلی به حیوان خانگی ندارند اونا با خودمون نبریم و در نتیجه ارتباط به بیرون از خونه کشیده، کمرنگ و در نهایت قطع شد (م۱۲)	عدم‌پذیرش عقاید متضاد	
بعد از یه مدت خیلی وابستگی بین دو طرف بیشتر شد دیگه نمی‌تونستم بزارمش یا بدم به کسی و برم و مجبور بودم که با خودم ببرمش یا اگه نمی‌بردم تمام فکر و ذکرم پیشش بود و اصلاً بهم خوش نمی‌گذشت (م۱۰) مسافرت را به خاطر اینکه پتمون اذیت می‌شد کنسل می‌کنیم (م ۱۲، م۹)	ایجاد محدودیت برای سفر یا میهمانی رفتن	
من خیلی دوست دارم هرجایی که میرم شرایطش باشه که فیدو رو ببرم و اگه مجبور به انتخاب یکی از اون‌ها باشم ترجیح میدم پیش سگم باشم (م۸) خونه دوست آشنا دورهمی خانوادگی کمتر شده، چون نمی‌تونیم ببریمش و باید تو خونه تنها می‌مون د(م۱۳) اگه نه شرایطش باشه نه سگم دوست داشته باشه من هم دوست ندارم و موندن کنار سگم رو ترجیح میدم (م۳)	ترجیح برای ارتباط با پت به‌جای هم‌نوعان	
من اولویت اولم پتم است هر کاری که بخوام انجام بدم مهمونی یا سفر بخوام برم برنامه‌ای بخوام داشته باشم اول باید ببینم شرایط پتم به چه صورت هست، بعد برای خودم برنامه می‌ریزم (م۳، م۷، م۸، م۱۳)	کاهش علاقه و ارزش برای خود	کاهش ارتباطات و مهارت‌های اجتماعی
در حدی وابسته شدم که به‌مرور شوهرم حسودی می‌کرد (م۵) وقتی با شوهرم مشکل پیدا می کنم به پتم پناه می برم و با او درد دل می‌کنم (م۱۱) متاهل نیستم ولی قطعاً زندگی مجردی با پتم رو ترجیح میدم (م۶)	کاهش ارتباط با همسر	
وقتی که فیدو هست حتی شبام که بچه‌ها توی خونه تنهان، خیالم راحته آرامش دارم انگار یه نفر کنارشون هست (م۸) بچه‌هام وقتی از کارهای روزانه فارغ میشن سرشون را با فیدو گرم می‌کنند. ساعتها باهاش بازی می کنند و کاری به کار ما ندارند (م۷)	کاهش رابطه فرزندان با والدین	
حیوونم بعضی اوقات بیشتر از حتی دخترم که الان ۲۸ سالشه می‌رسم چون قاعدتاً دخترم تمام کارهاش رو خودش انجام میده ولی این در هر صورت وابسته منه (م۱۵)	کاهش رابطه والدین با فرزندان	
اونقدر که تو بغل من بود،بچه‌ها تو بغل من نبودند و باهاشون بازی نمی‌کردم (م۵، م۱۳)		

نمونه‌ای از کدهای معنی‌دار	مضامین پایه	مضامین سازمان‌دهنده
به نظر من هیچ رفیقی بهتر از اون نیست پیدا نمی‌کنی خیلی همدم خوبیه (م۱۳) شناختن عشق و علاقه که هیچ وقت ما اون رو توی انسان‌ها نمی‌بینیم و اصلاً قابل قیاس نیست با عشق یک انسان به انسان دیگه (م۱۰، م۱۹) همسر، بچه‌ها و دوستان یا خانواده بر اساس یه سری منفعت‌هایی که براشون داری تو را دوست دارند و منفعت طلبی موج می‌زنه (م۸، ۱۷)	تغییر نگرش نسبت به خانواده، همسر و دوستان	تأثیر بر سلامت عاطفی خانواده و تشکیل خانواده بین‌گونه‌ای
وقتی حیوونی رو میاری بعد از یه مدت میشه جزئی از خودت جزئی از خانوادت انگاری بچه‌ات میشه (م۱) باید حوصلشو داشته باشی چون واقعاً عین یه بچه از توی خونه. عشق به یک موجود واقعا به یک پت از جنس عشق مادر به بچه شه (م ۱۲)	تغییر ساختار خانواده	
وقتی که فیدو هست حتی شبام که تنها توی خونم خیالم راحته آرامش دارم انگار یه نفر کنارم هست (م۸) بنجی یه حس نگهبان بودن هم داره وقتی بابام خونه نیست فکر می‌کنه باید محافظت کنه با کوچک‌ترین صدا سریع میاد پیش تو حواسش هست که یه وقت کسی نیاد یا اتفاقی نیفته (م۱۴)	تغییر نقش حیوان به تکیه‌گاه و همدم	
من و همسرم بچه نمی‌خوایم چون تودنیا به اندازه کافی انسان هست؛ حالا نمی‌خواد یکی دیگه هم من بیارم (م۵) فرزندآوری با آوردن پت هیچ فرقی نداره فقط اینه که از شکم من بیرون نیومده و برای من این بی‌ارزش‌ترین موضوعه (م ۶) برادرزاده‌ام گفت بچه نمی‌خوام از دست دادن بچه برام سنگینه، باوجود اینکه خانمش کاملاً تمایل به آوردن فرزند داره (م۶)	کاهش تمایل به فرزندآوری	
یه عده هستند وقتی از سگشون حرف می‌زنن انگار که از خدای خودشون حرف می‌زنن (م۱۱) وقتی تو پت داری، یه مونس همیشگی داری و دیگه به هیچکس نیاز نداری (م۱۱، م ۱۴)	تأثیر بر سلامت معنوی	تضعیف باورها و اعتقادات مذهبی
مثلاً وقتی توی پارک می‌خواستیم رد بشیم خیلیا می‌گفتن ببرش ببرش نجسه ولی دختر من می‌گفت فکر شما نجسه و ما اینو خیلی دوست داریم (م۱۱) به نظر ما وقتی سگو واکسنشو زدی، غذاشو چک می‌کنی، نجس بودن و این چیزا دیگه اصلاً اهمیتی نداره (م۱۳)	اولویت داشتن نگهداری حیوان خانگی بر باورهای مذهبی	
تایمی که این سگ را آوردیم خیلی مشکلات برامون برطرف شد. همه چیز اوکی شد همش می‌گفتیم از پا قدم اینه. شوهرم یه سری چک داشت، قرض داشت، رفع شد (م ۱۳) جاهایی که دارم میرم اونو پذیرش نکنند متقاعدشون میکنم که این بچه منه و این از طرف خدا بوده که خونه ما را خوب دونسته که ما بتونیم یکی از مخلوقاتشو بیاریم و پیش خودمون نگه داریم (م۸، م۲)	تغییر عقاید و رفتارهای مذهبی مطابق سلیقه خود	تضعیف باورها و اعتقادات مذهبی
مگه مردم همه جای دنیا چیکار می کنند با پت مشکلی نداند؛ تو خونشون می چرخه، باهاشون غذا میخوره، میخوابه و جزئی از خانوادشونه (م۵) همه چیز رو براش آلمانی استفاده می‌کنم درصورتی‌که می‌تونم ایرانی استفاده کنم با یک دهم قیمت (م۷).	دگرگونی سبک زندگی از اسلامی ایرانی به غیر	
هزینه‌خوراکی این بچه‌ها زیاده.اگه بخوایم مطابق برنامه غذاییشون عمل کنیم (م۲) خیلی جاها از خودم زدم تا بچه‌ام بهترین غذا رو بخوره (م۷) می‌بریمش غذا بخوره قلادشو عوض کنه اینو بخر اونو بخر یعنی یه بار که می‌رفتیم دو سه تومن می‌شد (م۱۳).	هزینه بالای تغذیه حیوان	تبعات اقتصادی و مالی
هزینه‌های درمانی و هزینه‌های واکسن این بچه‌ها خیل زیاده (م۳، م۸، م۱۱، م۱۴) کارهای بهداشتی باید بیشتر انجام بدیم چون که مخصوصاً پت‌هایی که موی بلند دارند مشکلات ریزش مو گرد و خاک و اینا رو هم داریم و اینا هزینه داره (م۵، م۹) نگهداری و نظافت و چکاپ‌های ماهیانه خیلی هزینه بره (م۱۰، م ۱۲)	هزینه بالای مراقبت‌های بهداشتی حیوان	
هزینه اینکه بخوام براش یه مراقب بگیرم یا بذارمشون توی پانسیون هم بالاست (م۳، م۵، م۱۱)	بالابودن هزینه مراقبان حیوان	
گفتم من سگی داشتم سر مسئله‌ای مجبور شدم واگذارش کنم نزدیک یه سال خیلی حالم بد بود خیلی عصبی بودم اصلاً دیگه شاد نبودم نمی‌تونستم با کسی ارتباط داشته باشم دوست نداشتم که با دوستام مثل سابق برم بیرون برم مهمونی این چیزا خیلی کم شده بود (م۱، م۱۵) کسایی که پت دارند وقتی پتشونو از دست داد میدن که انگار مثلاً بچه‌شونو از دست دادن (م ۵)وقتی تو پت داری دیگه به کسی نیاز نداری و نظراتشون هم در مورد پت برات مهم نیست (م۵)	کاهش شادکامی یا برون‌گرایی پایدار در جامعه	
بعد از اینکه با سگم انس گرفتم، ارتباط با بیرون از خونه کمرنگ و در نهایت قطع شد. چون انتخابم پتم بود (م۱۱) هرجایی که اینو نمی‌خواستن من نمی‌رفتم چون انتخاب سرپرست حیوون شدن خودش انتخاب مسیریه. اگه مجبور به انتخاب دوستان یا پتم باشم ترجیح میدم پیش سگم باشم و مهمونی نروم (م ۸)	تأثیر بر سلامت اجتماعی	تضعیف سرمایه اجتماعی

نمونه‌ای از کدهای معنی‌دار	مضامین پایه	مضامین سازمان‌دهنده
بله این چیزا هست، بعضیا دیگه وقتی پت میارن اون خداشون میشه و به خاطر اون همه کاری می‌کنن (م۵، م۱۱، م۱۴) من می خوام برای خودم زندگی کنم، هرجا بخوام با من میاد هرجا نخوام نمیاد و پت کمکم میکنه که به کسی کاری نداشته باشم (م۵، م۷، م۱۳) هیچگاه گله و شکایت نمیکنه و همیشه مطابق میل من رفتار می‌کنه (م ۱، م۸ م ۱۱)	شیوع حالات روانی تقویت خودمحوری در افراد جامعه	
من خبر نداشتم که به موی گربه آلرژی دارم، وقتی آوردم دیدم دارم اذیت میشم و مرتب سرفه میکردم (م ۱، م۱۸) اگه به بهداشتشون نرسی چه به خاطر کمبود وقت و چه هزینه هاش، میتونه انواع عفونتهای باکتریایی، قارچی، انگلی را زیاد کنه به خصوص در افرادی با ضعف سیستم ایمنی (م۱، م۱۰، م۱۴) روابطم رو کمتر کردم با آدم‌هایی که در قبال محبت و دوستی چیزی می‌خوان و ازشون متنفرتر شدم (م ۱، م۹، م۱۷) دیدگاهتون را نسبت به آدم‌های دور و برت عوض می کنند. تنهایی رو ترجیح میدی به‌جای آدم‌هایی که خیلی چند رو و چند لایه اند (م۴)	تأثیر بر سلامت جسمی (عفونت، حساسیت، انگل و .. کاهش اعتماد بین‌فردی	تأثیر بر سلامت
سگ ما اصلاً ارتباط خوبی با بچه‌ها نداشت و وقتی یه بچه رو می‌دید می‌خواست تکه تکه‌اش کنه و ما مجبور بودیم وقتی مهمون میاد خونمون و بچه دارن اون رو داخل اتاق نگهداری کنیم (م۵) چون موردی برامون پیش اومده بود که کودک را اذیت کرد و اون بچه خیلی وحشت زده و ترسیده بود (م ۱۱)	حملات وحشت‌زدگی در مواجه با حیوان خصوصاً در کودکان	پیامدهای نامطلوب عاطفی برای سایرین
یکی از آشناهامون در واقع عروس برادرم به دلیل اینکه در کودکی تجربه خوبی با حیوان‌ها نداشت همیشه وقتی میومد توی خونه ما اضطراب داشت که نکنه سگ ماهم مثل تجربه گذشته اونا اذیت کنه (م۱۱) گاهی حیوان یه رفته تهاجمی نشان میده و بعضی ها اینقدر از سگ می ترسند که دیگه با دیدن حیوان حمله اضطرابی پیدا می‌کنند (م۸، م۱۲) میگم وقتی سگ‌ها توی کارگاه عموم منو اذیت کردن تا مدت‌ها من همش ترس داشتم همش خوابای بد می‌دیدم که نکنه این اتفاق دوباره بیفته همش وحشت داشتم (م۱۵).	ایجاد اضطراب حاد و مزمن پس از مواجه نامطلوب با حیوان کابوس و افکار مزاحم پس از مواجهه نامطلوب با حیوان	پیامدهای نامطلوب عاطفی برای سایرین

یافته‌های جدول ۲ نشان داد، یک نگاه ۸ مولفه‌ای به پیامدهای منفی عاطفی در بین مشارکت‌کنندگان وجود دارد که شامل: سبک دلبستگی ناایمن، کاهش ارتباطات و مهارت‌های اجتماعی، شکل‌گیری خانواده بین‌گونه‌ای و تأثیر بر سلامت عاطفی خانواده، تضعیف باورها و اعتقادات مذهبی، تبعات اقتصادی و مالی، تضعیف سرمایه اجتماعی و تأثیر بر سلامت بود. مؤلفه سبک دلبستگی ناایمن با مفاهیم پایه (کاهش تعاملات مطلوب و لذت‌بخش میان‌فردی، مقایسه نابرابر و ایجاد احساس تنفر، احساس تنهایی گسترده‌تر، کاهش صمیمیت‌های درون خانواده، تغییر نگرش‌های شخصی فرد نسبت به انسان‌ها، وابستگی و دلبستگی عاطفی بین‌گونه‌ای، اختلالات جنسی و حیوان‌بازی، اضطراب ناشی از فقدان احتمالی، سوگ دردناک و طولانی پس از مرگ حیوان)، مؤلفه کاهش ارتباطات و مهارت‌های اجتماعی با مفاهیم پایه (عدم سازش و انطباق با دیگران، عدم‌پذیرش عقاید متضاد، ایجاد محدودیت برای سفر یا میهمانی رفتن، ترجیح برای ارتباط با پت به‌جای هم‌نوعان، کاهش علاقه و ارزش برای خود، کاهش ارتباط با همسر، کاهش رابطه فرزندان با والدین، کاهش رابطه والدین با فرزندان)، مؤلفه تشکیل خانواده بین‌گونه‌ای و تأثیر بر سلامت عاطفی خانواده با مفاهیم اولیه (تغییر نگرش نسبت به خانواده، همسر و دوستان، تغییر ساختار خانواده و تغییر نقش از حیوان به فرزند، تغییر نقش حیوان به تکیه‌گاه و همدم، کاهش تمایل به فرزندآوری)، مؤلفه تضعیف باورها و اعتقادات مذهبی با مفاهیم پایه (تأثیر بر سلامت معنوی، اولویت داشتن نگهداری حیوان خانگی بر باورهای مذهبی، تغییر عقاید و رفتارهای مذهبی مطابق سلیقه خود، دگرگونی سبک زندگی از اسلامی ایرانی به غیره)، مؤلفه تبعات اقتصادی و مالی با مفاهیم پایه و اولیه (هزینه بالای تغذیه حیوان، هزینه بالای مراقبت‌های بهداشتی حیوان، بالابودن هزینه مراقبان حیوان)، مؤلفه تضعیف سرمایه اجتماعی با مفاهیم پایه (کاهش شادکامی یا برون‌گرایی پایدار در جامعه، تأثیر بر سلامت اجتماعی، شیوع حالات روانی حیوان پنداری، حیوان‌بازی، تقویت خودمحوری در افراد جامعه)؛ مؤلفه تأثیر بر سلامت با مفاهیم پایه (تأثیر بر سلامت جسمی، کاهش اعتماد بین‌فردی) و در نهایت مؤلفه پیامدهای نامطلوب عاطفی برای سایرین (حملات وحشت‌زدگی در مواجه با حیوان خصوصاً در کودکان، ایجاد اضطراب حاد و مزمن پس از

مواجه نامطلوب با حیوان، کابوس و افکار مـزاحم پس از مواجهه نامطلوب با حیوان). در بین این مؤلفه‌ها سبک دلبستگی ناایمن با ۱۱۸ عبارت معنایی و مفهوم پایه، دلبستگی عاطفی بین‌گونه‌ای با ۲۸ کد آزاد دارای بالاترین فراوانی بودند.

در حاشیه بررسی پیامدهای عاطفی، برخی از مشارکت‌کنندگان به پیامدهای غیر عاطفی اشاره داشتند. بخش عمده‌ای از پیامدهای منفی اجتماعی و امنیتی به ایجاد مزاحمت‌های اجتماعی برای افرادی که به هم‌جواری با این حیوانات علاقه‌مند نیستند، برمی‌گشت. مواردی از قبیل حملات گازگرفتگی توسط سگ، ایجاد رعب و ترس در خردسالان، کهن‌سالان، افراد باردار و یا سایر گروه‌های حساس که گاه منجر به حملات پانیک، اختلالات اضطرابی و یا تشنج از این جمله است. همچنین ایجاد هراس در سطح جامعه خصوصاً در مکان‌های تفریحی و پارک‌ها، مزاحمت‌های اجتماعی، دعوای حیوانات خانگی با یکدیگر و ایجاد ترس در دیگران بیان شد. پیامدهای منفی بهداشتی از قبیل: بهداشت معابر، شیوع انگل‌های گوارشی، تشدید آلودگی به شپش و سایر حشرات موذی؛ و امنیتی از جمله: حمله حیوان به کودکان، ربودن مواد غذایی از دیگران (غیر از صاحبشان) اشاره داشتند. همچنین پیامدهای نامطلوبی برای حیوانات نیز گزارش شد که می‌توان مواردی از قبیل بی‌پناه رهاکردن حیوان خصوصاً در بحران‌های بهداشتی زیستی مثل کرونا، عقیم‌سازی حیوان و یا جراحی‌های غیرضروری زیبایی یا نقص در سلامت حیوان، تأثیر بر تنوع زیستی حیوانات را برشمرد. همچنین انگیزه‌های منفعت‌طلبانه فروشندگان و پرورش‌دهندگان این حیوانات خانگی منجر به تأثیرات نامطلوب بر تنوع زیستی گردیده و اکوسیستم را دچار آسیب می‌گرداند.

بحث

از نمایان‌ترین نتایج پژوهش حاضر پیامدهای مثبت عاطفی نگه‌داری از حیوانات خانگی برای صاحبان آنها در خانواده‌های ایرانی بود که در چهار مقوله شامل احساس سودمندی، افزایش تاب‌آوری، رضایت از زندگی و ایجاد عادت‌های سالم تلخیص شد. این نتیجه بامطالعه Asgari Germi et al.(2020) ناهمسو بود. طبق نتایج مطالعه آنان، افرادی که بدون حیوان خانگی زندگی می‌کنند از شادکامی و سلامت روانی بالاتری برخوردارند. پژوهشگران دیگری همسو با پژوهش حاضر به این نتیجه دست یافتند که استفاده از حیوانات خانگی می‌تواند در درمان برخی اختلالات رفتاری مؤثر باشد (Siavashi et al., 2021). رفع مشکل تنهایی و پرکردن اوقات فراغت، پیامدهای مثبتی بود که در یافته‌های پژوهشی همسو با این پژوهش دیده شد (Bagheri et al., 2022). احساس سودمندی با مفاهیم پایه: احساس خودکارآمدی، اعتمادبه‌نفس و مفیدبودن، تقویت روحیه خیرخواهی، افزایش مسئولیت‌پذیری معرفی گردید. مؤلفه افزایش تاب‌آوری با مفاهیم اولیه: غلبه بر تنش‌های شدید عاطفی مثل افسردگی، سوگ، کمک به رفع تنهایی، کاهش اضطراب معرفی شد. مؤلفه رضایت از زندگی فردی نیز با مفاهیم: پرکردن اوقات فراغت، داشتن حس خرسندی، ابراز محبت دوطرفه بین انسان و حیوان عنوان گردید. این موضوع را می‌توان این‌گونه تبیین کرد که حمایت غیرقضاوتگر یک حیوان خانگی منبعی ثابت و قابل‌اعتماد برای محبت و توجه است. در دوره‌های افسردگی یا سوگ، ارتباطات انسانی ممکن است دشوار یا محدود شود؛ اما نیاز به ارتباط همچنان پابرجاست و حیوان خانگی این نیاز را برآورده می‌کند. در واقع مراقبت از یک موجود زنده یک برنامه روزانه ایجاد می‌کند که این برنامه تقریباً ثابت برای افرادی که خصوصاً درگیر افسردگی یا سوگ هستند و انگیزه لازم برای انجام کارهای روزمره را ندارند، بسیار حیاتی است. همچنین حس هدفمندی، تعلق و مسئولیت را تقویت می‌کند که نقطه مقابل احساس بیگانگی است. اضافه بر آنکه، رضایت از زندگی یک ارزیابی کلی شناختی است که فرد در مورد کیفیت زندگی خود دارد. ارتباط با یک موجود زنده غیر قضاوت‌گر این کمک را به فرد می‌کند که با داشتن یک فعالیت هدفمند همراه با لذت و تحرک در اوقات فراغت، رضایت از زندگی و حس خرسندی افزایش یابد. این خرسندی گرچه چندان پایدار نیست؛ ولی با حضور در کنار حیوان خانگی و ابراز محبت متقابل، آرامش‌بخش است. در واقع چرخهٔ مثبتی وجود دارد؛ حیوان خانگی عشق و وفاداری بی‌قیدوشرط نشان می‌دهد و انسان متقابلاً نیاز به دوست‌داشتن و دوست داشته شدن، مراقبت و ابراز محبت به موجودی دیگر را برطرف می‌کند.

کنکاش در تجربه زیست مشارکت‌کنندگان به‌منظور استخراج پیامدهای منفی عاطفی پدیده نگهداری از حیوانات خانگی موردمطالعه در خانواده‌های ایرانی، دومین دستاورد پژوهش حاضر بود. یافته‌ها بیانگر آن بود که علی‌رغم تأکید مشارکت‌کنندگان بر پیامدهای مثبت، محتوای پنهان مصاحبه‌ها بیانگر پیامدهای منفی متعددی برای صاحب پت و جامعه از منظر مصاحبه‌شوندگان است که در هشت مؤلفه قابل تلخیص بودند. این پیامدها به ترتیب بیشترین تکرار شامل: سبک دلبستگی ناایمن، کاهش ارتباطات و مهارت‌های اجتماعی، تأثیر بر سلامت عاطفی خانواده و تشکیل خانواده بین‌گونه‌ای، تضعیف باورها و اعتقادات مذهبی، تبعات منفی اقتصادی و مالی، تضعیف سرمایه اجتماعی و تأثیر بر سلامت جسمی بودند. در مطالعه Bayati (2021) نیز مواردی همچون: ایجاد هراس و دلهره، سلب آسایش همسایگان، ایجاد درگیری و نزاع بین مردم، تحمیل هزینه‌های سنگین، ایجاد مشکلات بهداشتی و فراگیری بیماری‌های انگلی، جایگزینی روابط عاطفی با حیوان به‌جای انسان به‌عنوان پیامدهای منفی فردی و اجتماعی هم‌زیستی با حیوان خانگی برشمرده شده است. یافته‌های پژوهش Bagheri et al.(2021) نیز همسو با پژوهش حاضر، پیامدهای منفی ایجاد دلبستگی ناایمن، شکل‌گیری خانواده بین‌گونه‌ای، تضعیف باورها و اعتقادات مذهبی و تضعیف سرمایه اجتماعی را بیان نمود. مؤلفه سبک دلبستگی ناایمن با مفاهیم: کاهش تعاملات مطلوب و لذت‌بخش میان‌فردی، مقایسه نابرابر و ایجاد احساس تنفر، احساس تنهایی گسترده‌تر، کاهش صمیمیت‌های درون خانواده، تغییر نگرش‌های شخصی فرد نسبت به انسان‌ها، وابستگی و دلبستگی عاطفی بین‌گونه‌ای، اختلالات جنسی و حیوان‌بازی، اضطراب ناشی از فقدان احتمالی، سوگ دردناک و طولانی پس از مرگ حیوان بیان گردید. مؤلفه کاهش ارتباطات و مهارت‌های اجتماعی نیز تحت زیرمؤلفه‌هایی همچون عدم سازش و انطباق با دیگران، عدم‌پذیرش عقاید متضاد، ایجاد محدودیت برای سفر یا میهمانی رفتن، ترجیح برای ارتباط با پت به‌جای هم‌نوعان، کاهش علاقه و ارزش برای خود، کاهش ارتباط با همسر، کاهش رابطه فرزندان با والدین، کاهش رابطه والدین با فرزندان از تبعات منفی بیان شد. همچنین اشاره به کاهش تمایل به فرزندآوری در مطالعه Mirahmadi et al.(2024) بیان شده است. در تحقیق وی توانمندسازی خانواده و خانواده‌محوری ارتقادهنده سلامت است و در کاهش پریشانی روان‌شناختی و تبعیت از درمان، تأثیرات مطلوبی دارد. در مطالعه‌ی Tamannaeifar et al.(2025) نیز توجه به فضیلت‌های زناشویی برای کاهش تعارضات و تقویت روابط عاطفی زوجین توجه شده است. بر اساس مطالعه Mohammadi Abdehvand et al. (2025) نیز سبک دلبستگی، تمایزیافتگی و شیوه‌های حل تعارض به‌طور معناداری توانایی افراد برای ایجاد زندگی زناشویی پایدار را فراهم می‌سازد. اضافه بر آن، مؤلفه تضعیف باورها و اعتقادات مذهبی با مفاهیم: تأثیر بر سلامت معنوی، اولویت داشتن نگهداری حیوان خانگی بر باورهای مذهبی، تغییر عقاید و رفتارهای مذهبی مطابق سلیقه خود، دگرگونی سبک زندگی از اسلامی ایرانی به غیره بیان شد که بر مفهوم تأثیر بر سلامت معنوی و تضعیف باورها و اعتقادات اشاره دارد. این در حالی است که طبق پژوهش Niazi et al. (2019) یکی از عوامل مهم در پیشگیری از مشکلات روانی، سلامت معنوی و دینداری است. در ادامه مؤلفه تبعات اقتصادی و مالی هم با نشانگرهایی همچون: هزینه بالای تغذیه حیوان، هزینه بالای مراقبت‌های بهداشتی حیوان، بالابودن هزینه مراقبان حیوان عنوان گردید. درنهایت مؤلفه تضعیف سرمایه اجتماعی با مفاهیم پایه: کاهش شادکامی یا برون‌گرایی پایدار در جامعه، تأثیر بر سلامت اجتماعی، شیوع حالات روانی حیوان پنداری، حیوان‌بازی، تقویت خودمحوری در افراد جامعه)؛ مؤلفه‌ی تأثیر بر سلامت با مفاهیم: تأثیر بر سلامت جسمی، کاهش اعتماد بین‌فردی بیان شد. در تبیین این یافته‌ها می‌توان بیان کرد که سبک‌های دلبستگی ناایمن ناشی از الگوهای ارتباطی و عاطفی ناصحیح هستند که ممکن است در هم‌زیستی با حیوانات خانگی به شکل جدی‌تری بروز یابند؛ زیرا عدم توانایی فرد در ایجاد و حفظ روابط انسانی سالم را تقویت کرده و به او این فرصت را می‌دهند که از تعاملات مطلوب و لذت‌بخش میان‌فردی و صمیمیت اجتناب کند. در واقع حیوان خانگی به‌عنوان یک جایگزین یا پناهگاه برای روابط انسانی ناکام، مورداستفاده قرار گرفته و منجر به آن می‌شود که فرد روابط انسانی را با معیارهای غیرواقعی بسنجد، دائماً در حال مقایسه افراد اطراف خود با حیوان خانگی باشد و یا به دلیل تجارب منفی گذشته، نسبت به دیگران بدبین گردد. حال‌آنکه این مقایسه غیرمنصفانه است؛ زیرا حیوانات نیازها و روابط متفاوتی با انسان‌ها داشته

و این قیاس می‌تواند منجر به نفرت یا سرخوردگی نسبت به اطرافیان گردد و فرد را بیشتر در انزوا فروبرد؛ بنابراین برخلاف تصور رایج که حیوان خانگی تنهایی را پر می‌کند، درصورتی‌که فرد نتواند الگوهای ناایمن ارتباطی خود را مدیریت کند، این رابطه ممکن است به‌تنهایی عمیق‌تر بین‌فردی و سوگ دردناک و طولانی پس از مرگ حیوان بینجامد. همچنین زیرمؤلفه‌های کاهش ارتباطات و مهارت‌های اجتماعی نیز بیانگر آن است که هم‌زیستی با حیوان خانگی در بستر الگوهای ارتباطی ناسالم می‌تواند تبعاتی منفی به همراه داشته باشد که عمدتاً ناشی از جانشینی یا اولویت‌دهی افراطی به حیوان خانگی است. به دنبال این سبک ارتباط ناسالم و ایجاد پناهگاه امن، پیامدهایی همچون دوری از تضادها و تعارضات مطلوب بین‌فردی، اجتناب از واقعیات اجتماعی، کاهش انعطاف‌پذیری شناختی و اجتماعی و تغییر در تخصیص منابع عاطفی غیرقابل‌اجتناب است. در این صورت فرد منابع عاطفی که قبلاً بین اعضای خانواده، دوستان و نزدیکان توزیع می‌شد را نثار حیوان کرده و به‌جای تقویت شبکه اجتماعی، تضعیف ساختار اجتماعی و خانوادگی ایجاد خواهد شد. همچنین مؤلفه تضعیف باورها و اعتقادات مذهبی به طور خاص بر تضاد بین نیاز به تعلق[10] و نیاز به معنا[11] تأکید دارد. گاه در تعارض این دو نگهداری از حیوان خانگی که یک نیاز عاطفی است اولویت می‌یابد، در این صورت جابه‌جایی نیاز رخ‌داده و به‌عنوان یک نیروی تغییردهنده ارزش‌ها و باورهای فرد عمل می‌کند. این فرایند، اغلب با سازوکارهایی مانند بازتفسیر باورها برای کاهش تعارض شناختی و تغییر مرجعیت ذهنی همراه است؛ بنابراین فرد اصول زندگی خود را بر اساس سازگاری با سبک زندگی جدید، بازنویسی کرده و باورهای اصلی به‌تدریج برای همسو شدن با رفتارهای جدید، تعدیل می‌شوند تا فرد را از تعارض درونی نجات بخشند. اضافه بر آنکه سبک زندگی اسلامی – ایرانی دارای مجموعه‌ای از هنجارها، محدودیت‌ها و ملاحظات مربوط به پاکیزگی است که نگهداری از حیوان در محیط خانه در برخی تفسیرهای سنتی با این هنجارها در تعارض است. همچنین مؤلفه تبعات اقتصادی و مالی نشان می‌دهد که هم‌زیستی با حیوان خانگی در صورت عدم مدیریت صحیح، می‌تواند از یک رابطه حمایتی به یک مشکل اقتصادی تبدیل شود؛ زیرا هزینه نگهداری، مراقبت بهداشتی و تغذیه حیوان جزء مخارج جاری و غیر قابل صرف‌نظر خواهند شد؛ بنابراین بودجه‌ای که می‌توانست صرف پس‌انداز، سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت، یا ایجاد صندوق اضطراری شود، صرف نیازهای فوری حیوان و تعهدات مالی غیرضروری می‌گردد و انعطاف‌پذیری مالی در برابر شوک‌های اقتصادی واقعی زندگی کاهش می‌یابد. درنهایت مؤلفه تضعیف سرمایه اجتماعی تحت عنوان کاهش سرمایه اجتماعی پیوندی[12] مطرح می‌باشد. در واقع فرد منابع عاطفی خود را به یک شبکه بسته و غیرقابل‌گسترش با حیوان متمرکز می‌کند؛ در نتیجه از شبکه‌های اجتماعی وسیع‌تر و متنوع‌تر که برای تاب‌آوری اجتماعی ضروری‌اند، کناره‌گیری خواهد کرد. این بدان علت است که حیوان خانگی فاقد قابلیت نقد و تعارض سازنده است ازاین‌رو، توقعات خودمحورانه تقویت شده‌ای در فرد نسبت به جامعه شکل می‌گیرد.

در نهایت مؤلفه پیامدهای نامطلوب عاطفی برای سایرین مواردی از قبیل: حملات وحشت‌زدگی در مواجه با حیوان خصوصاً در کودکان، ایجاد اضطراب حاد و مزمن پس از مواجه نامطلوب با حیوان، کابوس و افکار مـزاحم پس از مواجهه نامطلوب با حیوان را در برگرفت. این پیامدها در برخی مطالعات تحت عناوینی همچون: ایجاد مشکلات بهداشتی، ایجاد مزاحمت خصوصاً برای گروه‌های ناتوان جامعه و فراگیری بیماری‌های انگلی بیان گردید (Bayati, 2021; Raisi Ardali et al., 2024; Sadeghi dehkordi et al., 2023) بخش عمده‌ای از پیامدهای منفی اجتماعی و امنیتی به ایجاد مزاحمت‌های اجتماعی برای افرادی که به هم‌جواری با این حیوانات علاقه‌مند نیستند، برمی‌گشت. مواردی از قبیل حملات گازگرفتگی توسط سگ، ایجاد رعب و ترس در خردسالان، کهن‌سالان، افراد باردار و یا سایر گروه‌های حساس که گاه منجر به حملات پانیک، اختلالات اضطرابی و یا تشنج و از این جمله می‌گردد. همچنین ایجاد هراس در سطح جامعه خصوصاً در مکان‌های تفریحی و پارک‌ها، مزاحمت‌های اجتماعی، دعوای حیوانات خانگی با یکدیگر و ایجاد ترس در دیگران بیان شد. پیامدهای منفی بهداشتی از قبیل: بهداشت معابر، شیوع انگل‌های گوارشی،

---

10. Need to Belong
11. Need for Meaning
12. Bonding Social Capital

تشدید آلودگی به شپش و سایر حشرات موذی؛ و امنیتی از جمله: حمله حیوان به کودکان، ربودن مواد غذایی از دیگران توسط حیوان خانگی، اشاره داشتند. همچنین پیامدهای نامطلوبی برای حیوانات نیز گزارش شد که می‌توان مواردی از قبیل بی‌پناه رهاکردن حیوان خصوصاً در بحران‌های بهداشتی زیستی مثل کرونا، عقیم‌سازی حیوان و یا جراحی‌های غیرضروری زیبایی یا نقص در سلامت حیوان، تأثیر بر تنوع زیستی حیوانات را برشمرد که در پژوهش دیگری همسو با این مطالعه بیان شد و عقیم‌سازی حیوانات را از بعد اخلاقی نادرست بیان کرد (karimiyan, 2023). اضافه بر آنکه انگیزه‌های منفعت‌طلبانه فروشندگان و پرورش‌دهندگان این حیوانات خانگی منجر به تأثیرات نامطلوب بر تنوع زیستی گردیده و اکوسیستم را دچار آسیب می‌گرداند.

بنا بر پیامدهای کنکاش شده می‌توان عنوان کرد که افزایش تنهایی، فردگرایی، اقتباس ناآگاهانه، تغییر ارزش‌ها، تغییر سبک زندگی و ظهور نیازهای جدید موجب شده برخی افراد حیوان خانگی را جایگزین دوست، خانواده، فرزند یا همراه نزدیک کنند. بنا بر یافته‌ها رابطه دوطرفه بین انسان و حیوان گرچه تأمین‌کننده برخی نیازهای عاطفی و گاهی جسمی انسان بوده ولی می‌تواند در تصمیمات مربوط به معاشرت‌های اجتماعی، تشکیل خانواده، باروری، دوست‌یابی، تغییر نگرش‌های فرد نسبت به هم‌نوعان و جامعه-پذیری نقش مهم و منفی ایفا کند. اضافه بر آنکه اگر نگهداری افراطی از حیوان خانگی به‌صورت پدیده فرزند پنداری، زوج پنداری و ...پدیدار شود، پیامدهای منفی عاطفی شدیدتر و عمیق‌تری به همراه خواهد داشت. در این میان بخش قابل توجهی از سبد هزینه‌های خانواده‌ها به این حیوانات خانگی اختصاص‌یافته و گردش مالی مربوط به این صنعت در جیب فروشندگان، پرورش‌دهندگان و تولیدکنندگان محصولات متفرقه حیوانات خانگی افزون‌تر خواهد شد. ازدیاد پت‌شاپ‌ها، کلینیک‌های تخصصی دامپزشکی، تبلیغات گسترده و خریدوفروش این حیوانات با قیمت‌های کلان در فضای مجازی، تظاهر و خودنمایی افراد مشهور و بلاگرها در شبکه‌های اجتماعی و ترویج و تبلیغ سبکی از زندگی ضمن داشتن حیوانات خانگی، خود گویای این موضوع است. بر اساس یافته‌ها چنین بیان می‌شود که آسیب به بافت خانواده و ارتباطات بین‌فردی، اصلی‌ترین پیامد منفی این هم‌زیستی نوین است و بازتعریف کارکردهای هیجانی خانواده و تقویت پیوندهای درون نقشی در بستر روان‌شناسی دلبستگی خانواده ضروری به نظر می‌رسد. پیشنهاد می‌شود هم‌زیستی با حیوانات خانگی به دلیل تبعات منفی عاطفی بر بافت خانواده، روابط بین‌فردی و پیامدهای ملموس و ناملموس اقتصادی و فرهنگی، حداقل گردد. همچنین آموزش مهارت‌های ارتباطی و همدلی به افراد خانواده می‌تواند ترغیب‌کننده آنها به سرمایه‌گذاری عاطفی در بافت خانواده گردد و پیوندهای درون خانوادگی را تقویت کند. رسانه‌ها نیز می‌توانند به این جهت‌گیری فرهنگی یاری رسانده و با آموزش‌های عمومی برای ایفای نقش‌های حمایتی و دلبستگی متقابل، ترویج سبک زندگی خانواده‌محور و بازنمایی ارزش‌های ارتباطی بین‌فردی منجر به بازگشت به ارتباطات اصیل خانوادگی، بازتعریف نقش افراد در خانواده و مسئولیت-پذیری مشترک گردند تا به‌جای جبران تنهایی و تعامل با حیوانات، فرصت‌های گفت‌وگوی عمیق، تعاملات چهره‌به‌چهره و مشترک در خانواده فراهم شود. همچنین ازآنجاکه یافته‌ها بر این امر دلالت داشت که تأثیرات نامطلوب هم‌زیستی با حیوان خانگی عمدتاً ناشی از عدم تعادل پویا بین دلبستگی و تعریف مرزهای رابطه با حیوان است؛ پیشنهاد می‌شود راهکارهایی همچون تشویق افراد به شرکت در فعالیت‌های گروهی متمرکز بر حیوان خانگی مانند گروه‌های حمایتی حیوانات جایگزین مراقبت عادی فردی در خانه گردد. همچنین تشویق به تمرین‌های تعارض سازنده، افزایش آگاهی فرد نسبت به هزینه‌های سلامت، متعادل‌سازی توجه به‌سلامت حیوان در برابر سلامت فردی و اجتماعی خود، تشویق به کمک‌گیری از سرویس‌دهندگان متفرقه برای مراقبت از حیوان از جمله راهکارهایی است که فرد برای تقویت مهارت‌های اجتماعی و افزایش دلبستگی‌های ایمن می‌تواند به کار گیرد.

محدودیت عمده این پژوهش، در دشواری نمونه‌گیری هدفمند و وابستگی آن به شبکه‌های دسترسی محدود درمانگاه‌های دامپزشکی نهفته بود که امکان تعمیم‌یافته‌ها به کل جامعه صاحبان حیوانات خانگی را محدود می‌سازد. علاوه بر این، تمایل پایین به مشارکت عمیق و پاسخگویی صریح در برخی شرکت‌کنندگان، چالش ثانویه‌ای در عمق‌بخشی به تحلیل‌های کیفی ایجاد کرد.

تشکر و سپاسگزاری

پژوهشگران بر خود لازم می‌دانند که از تمامی شرکت‌کنندگان جهت شرکت در پژوهش تشکر و قدردانی نمایند.

تعارض منافع

هیچگونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است.

بیانیه استفاده از هوش مصنوعی

نویسندگان اظهار می‌دارند که در هیچ‌یک از مراحل تهیه، نگارش، ویرایش، تحلیل، ترجمه یا آماده‌سازی این مقاله از ابزارهای هوش مصنوعی مولد یا فناوری‌های مبتنی بر هوش مصنوعی استفاده نشده است.

تأییدیه اخلاقی

بر اساس اظهار نویسندگان تمامی مراحل پژوهش مطابق با ضوابط و اصول اخلاق در پژوهش اجرا شده است.

References

Asgari Germi, M., Tajeri, B., Aghajani, T. (2020). Comparison of happiness, mental health and communication skills in animals without animals. *Journal of Psychological Science*, *19*(92), 991-998. [In Persian] URL: http://psychologicalscience.ir/article-1-407-fa.html

Bagheri, R., Kordzangeneh, J., Ananahad, M. (2022). Sociological Study of the Phenomenon of Keeping Pets (Case Study: Ahvaz City) , *Journal of Socio Cultural Development Studies, 10*(4), 9-39. [In Persian] URL: http://scdsjournal.ir/article-1-1545-en.html

Bayati, P. (2021). Sociological analysis of the consequences of the tendency to keep pets with emphasis on the phenomenon of canine disturbance in the criminological scale. Police Criminological Research Journal, 2(4), 115-132. [In Persian] https://sid.ir/paper/996292/fa

Carpenter, S. M., & Roberts, N. A. (2025). Precision emotion and affective context (PEAC) process model: A theoretical framework for creating the affective circumstances that promote *engagement. Frontiers in Psychology, 16*, 1554099. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1554099

Contrada, R. J. (2025). Stress and cardiovascular disease: The role of affective traits and mental disorders. *Annual Review of Clinical Psychology, 21*, 139–168. https://doi.org/10.1146/annurev-clinpsy-081423-023833

Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (Eds.). (2011). *The SAGE handbook of qualitative research* (4th ed.). Sage.

Hart, E. A. C., Lakerveld, J., McKee, M., Oppert, J. M., Rutter, H., Charreire, H., & Brug, J. (2018). Contextual correlates of happiness in European adults. *PloS one*, *13*(1), e0190387. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0190387

Karimiyan seighalani, A. (2023). Ethical Considerations Surrounding the Sterilization of Domestic and Stray Animals. Quarterly Scientific Journal of Applied Ethics Studies, 19(2), 11-36. [In Persian] 10.22081/JARE.2023.66859.1837

Kateryna, M., Trofimov, A., & Vsevolod, Z. (2023). The Role of Pets in Preserving the Emotional and Spiritual Wellbeing of Ukrainian Residents during Russian Hostilities. Journal of Relig Health, 62(1), 500–509. doi: 10.1007/s10943-022-01669-4

Lotfabadi, H. (2025). *Educational Psychology* (11th ed.). Samt. [In Persian]

Mirahmadi, B., Lavasani, M., Alipour, A., Afrooz, Gh. A. (2024). The Effectiveness of the Family-Oriented Program on Psychological Distress and Adherence to Treatment in People with Diabetes and Hypertension, *Journal of Health Psychology, 13*(49), 129-142. [In Persian] https://doi.org/10.30473/hpj.2024.66638.5714

Mohammadi Abdehvand, M., Dehghani, M., Joukar Kamal Abadi, M., & Hooshmand, F. (2025). Predicting Marital Stability Based on Attachment Style, Differentiation and Conflict Resolution

Strategies in Couples with and without Stable Marriages. *Iranian Journal of Family Psychology*, *12*(2), 111-126. https://doi.org/10.22034/ijfp.2026.2074240.1455

Niazi, M., hosseini zadeh arani, S. S., yaghoubi, F., sakhaei, A. & amiri dashti, S. M. (2019). Religion and health; Meta-analysis on studies and research on religiosity and mental health in Iran (case study: Research in the 80's and the first half of the 90's). *Journal of Health Psychology*, *8*(29), 168-193. [In Persian] https://doi.org/10.30473/hpj.2019.39740.3961

Northrope, K., Ruby, M. B., & Howell, T. J. (2024). How attachment to dogs and to other humans relate to mental health. *Animals*, *14*(19), 2773. https://doi.org/10.3390/ani14192773

Raisi Ardali, F. Z., Alizadeh Shabani, A., Alambeigi, A., & Ghorbanian, Z. (2024). Investigating the attitudes of Karaj residents towards stray dogs. Journal of Natural Environment, (Ecology and Biodiversity Management), 77,105-114. (In Persian) doi: 10.22059/jne.2024.360827.2571

Sadeghi dehkordi, Z., Haseli, R., Moeini, B., Sazmand, A. (2023). Assessment of knowledge, attitudes, and practices relating to parasitic diseases among pet owners in Hamadan and Kermanshah, Iran, from 2018 to 2020. *J Ilam Uni Med Sci, 31*(2), 55-64. [In Persian]. URL: http://sjimu.medilam.ac.ir/article-1-7774-fa.html

Shimbo, D., Cohen, M. T., McGoldrick, M., Ensari, I., Diaz, K. M., Fu, J., Duran, A. T., Zhao, S., Suls, J. M., Burg, M. M., & Chaplin, W. F. (2024). Translational research of the acute effects of negative emotions on vascular endothelial health: Findings from a randomized controlled study. *Journal of the American Heart Association, 13*(9), e032698. https://doi.org/10.1161/JAHA.123.032698

Siavashi, M., Farrokhi, N. A., Goodarzi, K., & Roozbahani, M. (2021). Comparison of the Effectiveness of Animal-Assisted Therapy and play therapy In reducing Primary school children Components of behavioral disorders. *Psychology of Exceptional Individuals, 11*(41), 99-129. (In Persian) https://doi.org/10.22054/jpe.2021.58095.2271

Smith, J. A., Flowers, P., & Larkin, M. (2009). *Interpretative phenomenological analysis: Theory, method and research*. Sage Publications.

Tamannaeifar, M., mazhabdar, A., & Esmikhani, M. (2025). Structural Model of Marital Virtues and Psychological Well-Being in Relation to Marital Satisfaction: The Mediating Role of Marital Conflicts. *Iranian Journal of Family Psychology*, 12(1), 1-14. https://doi.org/10.22034/ijfp.2025.2061444.1417

Toth, Sz., Kinczel, A., Lengyel, A., Pálinkás, R., Molnár, A., Kiss, A.L., & Müller, A. (2023). The role of dogs in maintaining health and quality of life. *Geosport for society J*, 19(2), 76-84. doi:10.30892/gss.1904-098

Wang, X., Deng, X., Wan Jaafar, W. M., Sulong, R. M., Zainudin, Z. N., & Wan Othman, W. N. (2025). Fostering academic engagement through soft skills and positive emotions: A sustainable development perspective on university education. *Frontiers in Psychology, 16*, 1622327. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1622327

Warwick, C., Steedman, C., Jessop, M., & Grant, R. (2024). Are the key welfare models effective for exotic pet animals? . *Discover Animals, 1*, 15. https://doi.org/10.1007/s44338-024-00013-2

Zoanetti, J., Nielsen, T. D., & Hazel, S. (2024). The potential negative impacts of pet guardianship on the guardian: A scoping review. *Discover Animals, 1*, 11. https://doi.org/10.1007/s44338-024-00014-1